

Ύλη στην οποία αναφέρεται το παρόν κριτήριο:

Διδαγμένο κείμενο:

- 4η θεματική ενότητα (ενότ. 12,13,14 και 15)
- Ερμηνευτικά σχόλια των ενοτήτων από το φάκελο υλικού
- Εισαγωγή: Βίος του Αριστοτέλη , εισαγωγή των Ηθικών Νικομαχείων

Αδίδακτο κείμενο:

- Γραμματική: αόριστος β΄ , Ουσιαστικά γ κλίσης, Αντωνυμίες, Παραθετικά Επιθέτων και Επιρρημάτων
- Συντακτικό: Σύνταξη Μετοχών, Σύνταξη απαρεμφάτων, Επιρρηματικοί προσδιορισμοί, Ετερόπρωτοι ονοματικοί προσδιορισμοί (γενική), Ανάλυση μετοχής σε Δευτερεύουσα πρόταση

4ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΕΞΕΤΑΣΗΣ (*)

ΚΕΙΜΕΝΟ: Αριστοτέλης, *Ἠθικὰ Νικομάχεια*, Β1, 1-4, 1103a14-b2

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὗσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὖξιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίξῃ τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖ. Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόςι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειουμένοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετάς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

A1.α. Για καθεμία ἀπὸ τις παρακάτω περιόδους λόγου να γράψετε τη λέξη «Σωστό», αν εἶναι σωστή, ἢ τη λέξη «Λάθος», αν εἶναι λανθασμένη, με βάση το αρχαῖο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε ἀπάντησή σας γράφοντας τις λέξεις / φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, οι ηθικές ἀρετές εἶναι ἐμφυτες στον ἄνθρωπο.
2. Τις ηθικές ἀρετές ο ἄνθρωπος τις αποκτά ὅπως ακριβῶς συμβαίνει με τις τέχνες.
3. Ο ἄνθρωπος χρησιμοποιεῖ τις φυσικές ιδιότητές του ἔχοντάς τες ἐξαρχῆς και δεν τις αποκτά με την επαναλαμβανόμενη χρήση τους.

Μονάδες 6

A1.β. Ποια εἶναι, κατὰ τον Αριστοτέλη, τα εἶδη της ἀρετῆς (μονάδα 1); Ποιο εἶναι το χαρακτηριστικό τους γνώρισμα και ποιος ἔχει την κύρια ευθύνη για την ἀπόκτησή τους (μονάδες 2); Υπάρχει κάποια ἀντιστοιχία με τα μέρη της ψυχῆς, σύμφωνα με τη διαίρεση του Αριστοτέλη (μονάδα 1); Απαντήστε με συντομία.

Μονάδες 4

B1.α. Να ἀποδώσετε το περιεχόμενο των εννοιῶν *δύναμις* και *ἐνέργεια*, σύμφωνα με τη φιλοσοφία του Αριστοτέλη, ἐπισημαίνοντας ἐπίσης ποια ἀπὸ τις δύο θεωρεῖ πιο σημαντική.

Μονάδες 6

B1.β. Στο απόσπασμα «Ἐτι ὅσα μὲν φύσει ... τὰ δ' ἄνδρεῖα ἄνδρεῖοι» παρατηρεῖται εναλλαγή α' και γ' πληθυντικού προσώπου. Να την σχολιάσετε.

Μονάδες 4

B2. Να αντιστοιχίσετε καθεμία από τις φράσεις της Στήλης Α του παρακάτω πίνακα με μία φράση από τη Στήλη Β που συμπληρώνει ορθά το νόημά της:

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Ο Αριστοτέλης έφτασε στην Αθήνα το 367 π.Χ.	α. για να σπουδάσει στην Ακαδημία. β. και ίδρυσε την Ακαδημία. γ. και δίδαξε στο Λύκειο.
2. Ο Αριστοτέλης δεν βρήκε στην Αθήνα τον Πλάτωνα το 367 π.Χ., καθώς ο τελευταίος είχε αναχωρήσει για	α. το πρώτο του ταξίδι στη Σικελία. β. το δεύτερο ταξίδι του στη Σικελία. γ. το τρίτο του ταξίδι στη Σικελία.
3. Για την αγωγή του Μ. Αλεξάνδρου ο Αριστοτέλης χρησιμοποίησε κυρίως	α. τα έργα τραγικών ποιητών. β. τα έπη του Ομήρου. γ. τα έπη του Ησιόδου.
4. Στο Α' βιβλίο των <i>Ἠθικῶν Νικομαχείων</i> ο Αριστοτέλης διερευνά τη φύση και το περιεχόμενο	α. της εὐτυχίας. β. της εὐβουλίας. γ. της εὐδαιμονίας.
5. Σύμφωνα με την τριμερή διαίρεση της ψυχής στην οποία κατέληξε ο Αριστοτέλης,	α. το καθαρά ἄλογον μέρος αφορά τις διανοητικές αρετές του ατόμου. β. το καθαρά λόγον ἔχον μέρος σχετίζεται με τις ηθικές αρετές. γ. το ἐπιθυμητικόν συνδέεται με τις αρετές του χαρακτήρα ενός ατόμου.

Μονάδες 10

B3. Να βρείτε στο απόσπασμα του αρχαίου διδαγμένου κειμένου μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:

παροχή, πειρατής, συντελεστής, εξωφρενικός, εξόντωση

Μονάδες 10

B4.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κ. Τσάτσος, *Η κοινωνική φιλοσοφία των Αρχαίων Ελλήνων*, σ. 235

Αλλά βέβαια και η άσκηση προς την αρετή και την ηδονή της, αν μείνη μόνη, χωρίς το λόγο, αν έχουμε δηλαδή μόνον εθισμό στην ενάρετη πράξη, αρετή δεν έχουμε. Το ίδιο και αν από φυσική κλίση ασυνείδητα κάνουμε το καλό, καλοί δεν είμαστε. «Δυνατοὶ μὲν ἐσμέν φύσει, ἀγαθοὶ δὲ ἢ κακοὶ οὐ γινόμεθα φύσει». (Ηθ. Νικ. 1103a18, 1106a9). Γιατί ενάρετη πράξη υπάρχει μόνον όπου αποφασίζεται συνειδητά κατά την

υπαγόρευση του λόγου. Η φυσική κλίση πρώτα θα κυριαρχηθή από μια δύναμη που έρχεται να εκμεταλλευθή αλλά και να αντιστρατευθή τη φύση, και αυτή είναι η έξις που γεννάει η άσκηση. Αλλά ύστερα και η έξις αυτή θα υποταχθή και θα συνειδητοποιηθή από το λόγο. «Ἡ μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἕξις ἀρετὴ ἐστίν» (Ἡθ. Νικ. 1144b27). Μόνο με τα δυο τούτα μαζί φθάνομε να είμαστε αληθινοί κύριοι του εαυτού μας και των πράξεών μας.

Λαμβάνοντας υπόψη το παράλληλο κείμενο, καθώς και το απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου, να συγκρίνετε τις αριστοτελικές απόψεις με αυτές του Τσάτσου σχετικά με τη διαμόρφωση της ηθικής αρετής.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ισοκράτους περί αντιδόσεως, 240-242\

Ο Ισοκράτης ισχυρίζεται ότι αυτός (και οι όμοιοί του) παρέχει στους νέους με τη διδασκαλία του πνευματική μόρφωση, αντικρούοντας τις κατηγορίες που τον παρουσιάζουν να διαφθείρει τους νέους.

Ἔτι τοίνυν γνώσεσθε σαφέστερον ἐκ τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων ὡς πόρρω τοῦ διαφθείρειν τοὺς νεωτέρους ἐσμέν. εἰ γάρ τι τοιοῦτον ἐποιοῦμεν, οὐκ ἂν Λυσίμαχος ἦν ὁ λυπούμενος ὑπὲρ αὐτῶν οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν τοιούτων, ἀλλὰ **τοὺς πατέρας** ἂν ἐωρᾶτε τῶν συνόντων ἡμῖν καὶ τοὺς οἰκείους ἀγανακτοῦντας καὶ γραφομένους καὶ δίκην ζητοῦντας παρ' ἡμῶν λαμβάνειν τὸν δ' **ἐκεῖνοι** μὲν συνιστᾷσι τοὺς παῖδας τοὺς αὐτῶν, καὶ χρήματα διδόασι, καὶ χαίρουσιν ὅποταν ὀρῶσιν αὐτοὺς μεθ' ἡμῶν **ἡμερεύοντας**, οἱ δὲ συκοφάνται διαβάλλουσι καὶ πράγματα παρέχουσιν **ἡμῖν**, ὧν τίνες ἂν ἥδιον ἴδοιεν πολλοὺς **τῶν πολιτῶν** διαφθειρομένους καὶ πονηροὺς γιγνομένους; ἴσασι γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ἐν μὲν τοῖς τοιούτοις δυναστεύοντας, ὑπὸ δὲ τῶν καλῶν κάγαθων καὶ νοῦν ἐχόντων ἀπολλυμένους, ὅποταν ληφθῶσιν. ὥσθ' οὗτοι μὲν σωφρονοῦσιν ἀναιρεῖν ζητοῦντες ἀπάσας τὰς τοιαύτας διατριβάς, ἐν αἷς ἡγοῦνται βελτίους γενομένους χαλεπωτέρους ἐσεσθαι ταῖς αὐτῶν πονηρίαις καὶ συκοφαντίαις, ὑμᾶς δὲ προσήκει τάναντία τούτοις **πράττειν**, καὶ ταῦτα νομίζειν εἶναι κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων οἷς ἂν τούτους ὀρᾶτε **μάλιστα** πολεμοῦντας.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Συνίστημι = φέρνω μαζί μου

Διατριβή = έργο , μελέτη [αναφέρεται στα έργα των ρητόρων]

Γ1. Να γράψετε τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «εἰ γάρ τι τοιοῦτον ἐποιοῦμεν πονηροὺς γιγνομένους; »

Μονάδες 20

Γ2. Στο απόσπασμα «ἴσασι γὰρ σφᾶς αὐτοὺς... μάλιστα πολεμοῦντας» Γιατί οι συκοφάντες διαβάλλουν και ενοχλοῦν τους ρήτορες ;

Μονάδες 10

Γ3. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:
ζητούντες: τον ίδιο τύπο στο μέλλοντα
χρήματα: τη δοτική πληθυντικού
τάς τοιαύτας: τον ίδιο τύπο στον άλλο αριθμό
τούς πατέρας: την κλητική ενικού
χαλεπωτέρους: τον ίδιο τύπο στο θετικό και υπερθετικό βαθμό
ήγουνται: τον ίδιο τύπο στον αόριστο
πονηρίαις: τη γενική πληθυντικού
όρῳσιν: το β' ενικό της προστακτικής αορίστου β' στην ίδια φωνή
βελτίους: τον ίδιο τύπο στον άλλο αριθμό
τούς παίδας: γενική πληθυντικού
Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους που εμφανίζονται στο αδίδακτο με έντονα γράμματα: τούς πατέρας, ἐκεῖνοι, ἡμερεύοντας, ἡμῖν, τῶν πολιτῶν, πράττειν, μάλιστα
(μονάδες 7)
β. «ὧν τίνες ἂν ἥδιον ἴδοιεν πολλοὺς τῶν πολιτῶν διαφθειρομένους»: Να αναλύσετε σε δευτερεύουσα πρόταση τη μετοχή.
(μονάδες 3)
Μονάδες 10

Ευχόμαστε επιτυχία

(*) Το παρόν κριτήριο εξέτασης συντάχθηκε από την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Αρχαίων του Φροντιστηρίου **αξία** και αποτελεί πνευματική τους ιδιοκτησία.
Η χρήση τους εκτός Φροντιστηρίου, επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς.
Οποιαδήποτε άλλη χρήση ή αναπαραγωγή χωρίς άδεια, μπορεί να επιφέρει τις προβλεπόμενες από το Νόμο κυρώσεις.